

חוג פרשת השבוע במרכז מורשת מנחם בגין, לע"נ דניאלי זוננפלד

1. במדבר רבה

"וַיִּקְרַח קָרַח" מה כתיב למעלה מן הענין (במדבר טו, לח): "וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית" קפץ קרח ואמר למשה טלית שכולה תכלת מהו שתהא פטורה מן הציצית אי"ל חייבת בציצית אי"ל קרח טלית שכולה תכלת אין פוטרת עצמה ארבע חוטין פוטרות אותה בית מלא ספרים מהו שיהא פטור מן המזוזה אמר לו חייב במזוזה אי"ל כל התורה כולה רע"ה פרשיות אינה פוטרת את הבית פרשה אחת שבמזוזה פוטרת את הבית אמר לו דברים אלו לא נצטוית עליהן ומלבד אתה בודאן הה"ד "וַיִּקְרַח קָרַח".

...

אמרו חכמים חכם גדול היה קרח ומטועני הארון שנאמר (במדבר ז, ט): "וַיִּלְבְּגֵי קָהָת לֹא נָתַן פִּי עֲבֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵהֶם" וקרח בן יצהר בן קהת וכשאמר משה (שם טו, לח) "וַנִּתְּנוּ עַל צִיצִית הַכֶּנֶף פְּתִיל תְּכֵלֶת" מיד צוה ועשו ר"נ טליתות תכלת ונתעטפו בהן אותן ר"י ראשי סנהדראות שקמו על משה שנאמר "וַיִּקְוֶמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְאֶנְשֵׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל חֲמֹשִׁים וּמְאַתִּים נְשִׂאֵי עֵדָה קְרָאִי מוֹעֵד". עמד קרח ועשה להם משתה ונתעטפו בטליתות תכלת באו בני אהרן ליטול מתנותיהם חזה ושוק עמדו כנגדן אמרו להן מי צוה אתכם ליטול כך לא משה? לא נתן כלום לא דבר המקום כך. באו והודיעו את משה הלך לפייסן מיד עמדו כנגדו לקדמו. "לפני משה ואנשים מבני ישראל חמשים ומאתים" מי הם? אליצור בן שדיאור וחביריו האנשים אשר נקבו בשמות אף על פי שלא פרסמן הכתוב נתן סימניהן ומתוך המקראות את מבין אותם משל למה הדבר דומה לבן טובים שנמצא גונב כלים מבית המרחץ ולא היה רוצה בעל הגניבה לפרסמו התחיל נותן סימניו אמרו לו מי גנב כל כך אמר להם אותו בן טובים בעל קומה ושיניו נאות ושערו שחור וחוטמו נאה משנתן סימניו ידעו מי הוא אף כאן אע"פ שסתמן הכתוב בא ונתן סימניהן ואתה יודע מי הם נאמר להן (במדבר א, טז): "אַלֶּה קְרוּאֵי הָעֵדָה נְשִׂאֵי מִטּוֹת אֲבוֹתֵם רְאֵשֵׁי אֲלֹפֵי יִשְׂרָאֵל הֵם וַיִּקְרַח מֹשֶׁה וְאֶהְרֹן אֶת הָאֶנְשֵׁים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר נִקְבוּ בְּשֵׁמוֹת" ונאמר כאן "נְשִׂאֵי עֵדָה קְרָאִי מוֹעֵד אֶנְשֵׁי שָׁם":

2. כלי יקר טז, א

כי אמרו כשם שטלית שכולו תכלת הסברא נותנת שהוא פטור מציצית, וכן בית מלא ספרים פטור ממזוזה, כך בזמן שכל העדה קדושים אינן צריכין למנהיג. ועוד רמוז בזה לומר שעיקר טעם שני מצות אלו להיות לאדם כמזכירים את מצות ה' כמ"ש וראיתם אותו וזכרתם וגו', וכן המזוזה כדי שיזכור את ה' בבואו ובצאתו, ובזמן שכל העדה קדושים אינן צריכין לדבר המזכיר כי בלאו הכי ה' נגדם תמיד הוא ית' וכל מצותיו, ואין צורך בהם כי אם לאנשים שכיחי אלהים.

3. ירושלמי שבת א, ב

רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יוחי כגון אנו שעוסקים בתלמוד תורה אפילו לקרית שמע אין אנו מפסיקין...

טעמיה דרשב"י זה שינון וזה שינון ואין מבטל שינון מפני שינון. והא תנינן הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם שהוא קורא בתורה. הא בעונתה חביבה מד"ת היא היא. אמר יודן רשב"י ע"י שהיה תדיר בד"ת לפיכך אינה חביבה יותר מד"ת.

4. גמרא סנהדרין נב.

מנא לן אתיא שריפה שריפה מעדת קרח מה להלן שריפת נשמה וגוף קיים אף כאן שריפת נשמה וגוף קיים. רבי אלעזר אמר אתיא שריפה שריפה מבני אהרן מה להלן שריפת נשמה וגוף קיים אף כאן שריפת נשמה וגוף קיים.

5. נעם אלימלך, קרח

אלא נראה דהנה בודאי שכוונתם היתה גדולה מאוד לשם שמים, כי תשוקתם היתה לכהונה גדולה ולהקטיר קטורת לפני ולפנים, וקשה הלא צריך לזה דביקות גדול, אלא ע"כ צריך לומר שזה גופא היתה כונתם, כי הם היו ראשי סנהדראות כולם, לכן היו מתאווים אל העבודה הזאת כדי שעל ידה יוכלו לתקן את שלימות נפשם ולבוא אל הדביקות היותר גדול. ומשה הבין זה ג"כ, אך שהבין עוד יותר שהם לא יוכלו לגמור זאת בדביקות שלהם, כי צריך בהכרח לזה דוקא בני אהרן המובחרים ולא שאר העם, כי לדביקות צריך יראה גדולה שלא יהנה ממנה להנאת עצמו כלל רק התפשטות גמור, וזה היה חטא נדב ואביהוא כאשר נבאר אי"ה בתוך הביאור...

ותחילה נפרש דברי הגמרא שאמרו "מאי טעמא מתו בני אהרן על שהורו הלכה כו", וחד אמר שתויי יין נכנסו למקדש". ולכאורה תמוה, הלוא בפסוק כתיב בהקריבם אש זרה, והם מפרשים טעמים

אחרים. ונראה כי הם לא אמרו רק הטעם הפסוק כי חטא בני אהרן היה על שהקריבו אש הדיוט, ובאמת אמרין אע"פ שבא אש מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט, וא"כ עשו כדת ולמה נענשו? ולזה באו המפרשים הנ"ל לפרש החטא ולמה היה העונש. והפירוש הוא כך, שכוונת נדב ואביהוא היה לטובה מאד, כי היה להם דביקות גדול מאוד, והדביקות נקרא "אש" ע"ש שהאדם מקרב עצמו אל אור שכינתו ובוער בקרבו האור הגדול כאש בוערת, ויש ג"כ אש אחר, והיינו שיש לאדם חשק ותענוג גשמי ולבו בוער לדבר ההוא, ואש הדביקות נקרא "אש מן השמים", וזה הגשמי נקרא "אש מן ההדיוט", והאדם צריך להעלות הכל למעלה, אפילו כל ההנאות הגשמיות, הן אכילה ושתייה ובכל המידות צריך להוציא יקר מזולל, וזו היא "אע"פ שבא אש מן השמים מצוה להביא מן ההדיוט", אלא שבשעה שאדם מדבק עצמו אין רשאי לערב בתוכה שום צורך הנאתו, שח"ו פוגם במקום ההוא אשר הדביקות שם שורה...

וזה עצמו היה חטא ר"נ איש שרצו להקטיר קטורת למען התקרב אל האור העליון לתקן נפשם, אך שמשה ידע שהם אינם במדריגה זו, שצריך לזה בהירות גדול בלי שום הנאה עצמיות, לכך אמר להם "קחו לכם מחתות" פירוש ואז תבחנו אם תוכלו להיות במדריגה זו להתקרב בעבודה, ובשביל זה הכוונה שכווננו עצמם לשמים אמר הש"י ב"ה לאהרן "הרם את המחתות כו' כי קדשו", פירוש שיש להם קדושה לאלו המחתות, מחמת שכוונתם היה לשמים אלא שלא היו במדריגה זו וכדלעיל, "ואת האש זרה הלאה" פירוש האש הדביקות שלהם ישאר למטה שלא ידבק עצמו שום אדם בזה הדביקות, לכך זרה הלאה למרחוק שלא יתקרב לשום אדם, וזה כוונת רש"י במ"ש "הם חטאו בנפשותם", פירוש הם סברו שיתקנו בזה את נפשם. והבן מאד ותרבה הדר והוד.

6. רמב"ן במדבר טז, כא

יש לשאול אם ישראל לא חטאו ולא מרדו ברבם למה היה הקצף עליהם לאמר ואכלה אותם כרגע ואם גם הם מרדו כקרח וכעדתו איך יאמרו משה ואהרן האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף? וכתב רבינו חננאל הבלדו מתוך העדה הזאת עדת קרח ולא עדת בני ישראל ויאמרו אלהי הרוחות לכל בשר וגוי מיד הודיע הקב"ה למשה כי לא כל עדת בני ישראל בקש לכלות אבל עדת קרח בלבד לפיכך פירש לו זה שאמרתי "הבדלו" העלו מסביב למשכן קרח דתן ואבירם הוא שאמרתי לך הזכיר להם "העלו מסביב" אולי כשיראו קרח ועדתו ישובו.

אלו דבריו ואינם נכונים כי לא היה ראוי לומר על קרח דתן ואבירם שלשה אנשים "הבדלו מתוך העדה" כי אינם עדה ואין ישראל בתוכם ואהרן עם עדת מקריבי הקטורת היה בתוכם בבואם ועוד כי "הבדלו רמז למשה ואהרן בלבד כמו הרומו (להלן יז ט) וכן ואכלה אותם כרגע רמז למגפה שתכלה עם רב ועצום כרגע וחלילה שלא יבין משה נבואתו ויטעה בה.

אבל הטעם כי מתחלה היה לב העם אחרי משה ואהרן וכאשר לקחו קרח ועדתו איש מחתתו וישימו עליהם קטרת ועמדו פתח אהל מועד עם משה ואהרן אז קרא קרח לכל העדה ואמר להם כי בכבוד כולם הוא מקנא וייטב הדבר בעיניהם ונקהלו כלם לראות אולי יישר בעיני האלהים ותשוב העבודה לבכוריהם וזה טעם ויקהל עליהם קרח את כל העדה (פסוק יט) והנה נתחייבו כליה...

7. תהלים קו

וַיִּקְנְאוּ תַאֲנֶה בְּמִדְבַּר וַיִּנְסוּ אֶל בִּישִׁימוֹן. וַיִּתְּנוּ לָהֶם שְׂאֵלָתָם וַיִּשְׁלַח רְזוֹן בְּנִפְשָׁם. וַיִּקְנְאוּ לְמֹשֶׁה בְּמַחְנֶה לְאַהֲרֹן קְדוֹשׁ ה'. תִּפְתַּח אֶרֶץ וַתִּבְלַע דָּתָן וַתִּכַּס עַל עֲדַת אַבִּירָם. וַתִּבְעַר אֵשׁ בְּעֵדְתָם לְהַבִּיהַ תִּלְהַט רְשָׁעִים. יַעֲשׂוּ עֵגֶל בְּחָרֵב וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְמִסְכָּה. וַיִּמְירוּ אֶת כְּבוֹדָם בְּתַבְנִית שׁוֹר אֲכָל עֵשֶׂב. שִׁכְחוּ אֶל מוֹשִׁיעֵם עֲשֵׂה גְדֻלוֹת בְּמִצְרַיִם. נִפְלְאוֹת בְּאֶרֶץ חָם נוֹרְאוֹת עַל יַם סוּף. וַיֹּאמֶר לְהַשְׁמִידֵם לִגְלֵי מִשְׁחָה בְּחִירוֹ עָמַד בְּפָרֶץ לִפְנֵי לְהַשִּׁיב חֲמַתּוֹ מִהַשְׁחִית. וַיִּמְאַסּוּ בְּאֶרֶץ חֲמַדָּה לֹא הֶאֱמִינוּ לְדַבְּרוֹ. וַיִּרְגְּנוּ בְּאֶהְלֵיהֶם לֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹל ה'.

8. מלבי"ם תהלים קו, טז

"ויקנאו", לפי הסדר האמור פה מבואר כדעת האומרים שמחלקותו של קרח היה קדם מעשה המרגלים אחר מעשה של קברות התאוה, (ולמ"ד שהיה אחר מעשה מרגלים, צ"ל שחושב לפי חומר החטא והעונש, ולכן סמך העגל ומרגלים ביחד אחר מעשה קרח, שהיה חטאם גדול ביתר שאת), והנה בעדת קרח היו שם שני כתות, שדתן ואבירם ור"ן ראשי סנהדראות היו מתנגדים על השבעים זקנים שבחר משה, כי הם היו קרואי מועד אנשי שם וחרה להם על שלא נח עליהם הרוח, ועז"א "ויקנאו למשה במחנה" שקנאו בסבת משה מה שעשה במחנה, כמ"ש ויאסף משה אל המחנה הוא וזקני ישראל, וקרח היה חולק על הכ"ג נגד אהרן, ועז"א "לאהרן קדוש ה'", והיה בהם שלשה מיני עונשים, דתן ואבירם נבלעו, ועז"א "תפתח ארץ", ודתן נבלע לבדו ואבירם היה לו עדה של בנים ובנות שהם עשרה, ועז"א "ותכס על עדת אבירם".